

ASEOS

Entrevista **Vicente Ferrer**

*«Enfront dels llibres
d'emocions, proposo els
de reclamacions»*

editor de Media Vaca

*«La poesia i l'humor poden amb tot.
No hi ha política millor»*

Germán Machado
escriptor i llibreter

L'editorial Media Vaca celebrarà vint-i-cinc anys aquest desembre. Els editors han complert rigorosament amb el lema de no publicar més de tres llibres a l'any: avui, el seu catàleg conté setanta-quatre títols. Els llibres de Media Vaca aparenten senzillesa a pesar, o a causa, de la sofisticació del treball editorial que comporten: il·lustració artística, text literari, disseny molt acurat, papers exquisits, la vivacitat de l'ús de dues tintes, el joc de les tipografies, un humor refinat, una poesia en tensió, la cura en tots i cadascun dels detalls que fan del llibre un objecte d'art, la cura per tots els treballadors que hi prenen part i la cura pels lectors. Al capdavant d'aquesta editorial, que ha guanyat el Bologna Ragazzi Award que atorga la Fira del Llibre de Bolonya en diverses ocasions, hi ha Begoña Lobo Abascal (Bilbao, 1963) i Vicente Ferrer Azcoiti (València, 1963). El 2018 van obtenir el Premio Nacional a la Mejor Labor Editorial, i enguany han obert a València el Kiosko, un espai per fer activitats relacionades amb els llibres que publiquen. En aquesta entrevista, parlem amb Vicente Ferrer sobre el vincle entre política i literatura infantil.

En termes generals, s'entén que la literatura infantil es polititza quan aborda temes com les dictadures, la guerra i la pau, les injustícies socials i els drets humans... Si les temàtiques es relacionen amb assumptes de pobresa i riquesa, o amb els conflictes de classes socials, sembla com si abandonessin la política i es bolquessin al terreny social. Tenint en compte això i tenint present el catàleg de Media Vaca –la col·lecció «Libros para Mañana», alguns títols de la sèrie «Últimas Lecturas» o de la col·lecció «Grandes y Pequeños», el de *Libres e iguales*, la selecció d'algunes cançons de bressol i d'alguns poemes en les antologies publicades–, per què penses que la vostra editorial pot identificar-se com una que aborda qüestions polítiques?

Crec en el paper de l'editor i en la seva independència de criteri per armar un catàleg. Per aquesta raó, aquest biaix polític l'associaria més aviat amb els editors que amb els llibres. En principi, desconfiaria d'una editorial que subratllés únicament un aspecte de les seves publicacions, com l'aspecte «polític», perquè tot es dona en el món d'una manera molt barrejada. Així sol reflectir-se en els llibres. Tampoc és fàcil separar allò social d'allò polític. «Llibres polítics», d'altra banda, no deixa de ser una etiqueta que no sé bé què vol dir. Quins són els llibres polítics? Els que serveixen per formar un pensament polític? Moltes vegades s'adquireix aquesta consciència política quan es desenvolupa un fort sentit de la injustícia, i això pot ocórrer després de la lectura d'un conte de fades. Caldria considerar la política en un sentit molt ampli, que transcendeix la política partidista i les qüestions ideològiques. Tal com ho veig, la política és l'art de viure en societat. És una cosa que afecta, doncs, la vida de totes les persones, i que, per tant, hauria d'interessar a tothom. En el nostre catàleg hi ha llibres, autors i temes que semblen més propicis a rebre l'etiqueta de llibre polític, però és un error donar importància a les etiquetes. Serveixen a finalitats comercials, d'acord, però també reforcen els prejudicis i fan que s'esfumi la sorpresa.

Quin diries que és el llibre «més» polític del vostre catàleg?

Hem fet uns llibres de «política per a nens» amb aquesta etiqueta posada d'abans, que té l'únic avan-

...

... tatge que estalvia explicacions. Els va publicar La Gaya Ciencia el 1977-1978 i nosaltres els reeditem el 2015. Es tracta de la col·lecció «Libros para Mañana», que es compon de quatre títols: *Cómo puede ser la democracia*, *Así es la dictadura*, *Hay clases sociales* i *Las mujeres y los hombres*. Les idees i els textos són de l'Equipo Plantel, es van escriure fa més de quaranta anys, i les il·lustracions, aquestes sí, noves, les encarreguem a Marta Pina, Mikel Casal, Joan Negre-color i Luci Gutiérrez. Encara que aquesta sèrie de llibres és la que de manera més òbvia encaixa amb l'assumpte que ens ocupa, m'agradaria citar el llibre *Benvinguts al Cabanyal*, que recull noranta-nou històries d'aquest barri valencià, antic poble independent, que en el moment en què realitzàrem l'edició estava amenaçat amb l'enderrocament de molts dels seus habitatges pel mateix Ajuntament de València. Durant uns quants mesos reunim veïns del Cabanyal, amb una edat mitjana de seixanta anys, i il·lustradors d'altres parts de la ciutat, al voltant de trenta anys, en sessions per berenar en una casa del barri, on uns van contar les seves vivències vinculades amb aquest lloc tan especial i els altres van triar les seves històries preferides per il·lustrar-les. Amb el resultat es va fer una exposició que va ocupar tretze habitatges, entre els quals n'hi havia alguns d'amenaçats per la piqueta. L'Ajuntament havia dividit els habitants del barri, i, no obstant això, l'exposició va ser visitada i apreciada tant pels qui s'oposaven als enderrocaments com pels qui hi estaven a favor. Alguns veïns es van retrobar en aquestes cases i van tornar a parlar després de molt de temps de caminar esquivant-se.

Penses que la divisió social de les lectures segons les edats biològiques té un fort caràcter polític?

La divisió per edats té un fort caràcter comercial. Resistir-se a aquest repartiment no té res a veure amb la política, sinó amb el sentit comú.

Penses que la divisió social de les lectures quan reproduceix un sistema de sexe-gènere té un fort caràcter polític?

No crec en lectores-dones i lectors-homes com dos tipus de lectors. Hi ha molts tipus de lectors, però no té cap sentit classificar-los per sexe o gènere. A més, hi ha pocs dubtes que el grup de lectors està format majoritàriament per lectores. Tant de bo els lectors i les lectores treguin profit de les lectures que han fet i que els portin a ser no millors lectors i lectores, que també, sinó millors éssers humans. Sempre he pensat que aquest era l'objectiu secret dels lli-

bres: acostar-nos a aquells que estem compartint el planeta en la mateixa època, donar-nos a conèixer els que hi van viure abans i, en fi, projectar-nos a tots cap al futur.

Diries que un «llibre d'emocions», amb el format d'un llibre d'autoajuda per a la infància, és polític?

Què és un llibre d'emocions? Si existeixen, no els he hagut de prestar gaire atenció, em temo. Sí que tinc una idea del que és un llibre d'autoajuda. Molts llibres dels que es fan per a nens són, en efecte, llibres d'autoajuda. I si no ho són estrictament, podrien haver estat escrits pels autors d'aquesta classe de llibres. No sé on és aquí el component polític. Enfront dels llibres d'emocions i els d'autoajuda, proposo els llibres de reclamacions, que tenen un matís polític més evident. Un dels projectes de l'editorial previst per a enguany, i que està encara en fase de documentació, consisteix a deixar durant un cert

“ Desconflaria
d'una editorial que
subratllés únicament
l'aspecte «polític» dels
seus llibres ”

temps unes bústies en instituts i convidar l'alumnat, i també el professorat, a dipositar les seves reclamacions anònimes. En un moment determinat, la bústia s'obrirà, es farà una lectura pública del contingut i amb aquest material treballarem en tallers per convertir les queixes i les demandes en un llibre il·lustrat. Per què no posar els joves a l'inici de la cadena d'un llibre, en comptes d'adjudicar-los exclusivament el paper de receptors d'un producte que d'alguna manera està acabat?

La tendència a fer de la lectura un acte de consum –quantitat de lectures; nivells quantitatius de comprensió lectora; mesuraments estadístics del temps de lectura social– en lloc d'un acte d'apreciació artística i literària, no és política? El fet que

no ens ensenyin a llegir imatges, com has dit més d'una vegada, o que no ens exigeixin ser reflexius i crítics davant un relat, no és la forma de politització de la lectura infantil més descarada?

Seria, més aviat, una forma de despolitització, no? Si perdem capacitats i recursos, quedarem desplaçats i no podrem participar d'igual manera en la conversa o en el debat que hi ha establert permanentment sobre totes les coses. No ens ensenyen a llegir imatges, efectivament, o ens donen una lectura mastegada, però tampoc se'ns conta, per exemple, quines persones fan els llibres o com es fan, o quina classe de vida, curta o llarga, tenen els llibres. Només coneixem intermediaris que ens conten les històries, o se'ns presenta fugaçment determinats autors, gairebé sempre enmig d'una campanya de promoció. Algú podria dir alguna vegada que els llibres, com les pel·lícules o les sèries, són creacions que s'aconsegueixen gràcies a la intervenció de molta gent: escriptors, il·lustradors, editors, tipògrafs, dissenyadors, traductors, correctors, tècnics de preimpresió, maquinistes, enquadernadors, etc. El fet que requereixin una participació col·lectiva no els lleva res, sinó que els afegeix mèrit. Les converses, les negociacions, els acords que es duen a terme per fer un llibre són molt semblants als que tenen lloc en altres facetes de la vida.

Et sorprèn que ara com ara se segueixi acceptant l'existència de temes tabús en les lectures per a la infància? Què opines sobre la recrudescència de la censura en els llibres per a la infància, sigui amb signe progressista o sigui amb signe reaccionari, a tot el món?

Sempre hi ha hagut censura. I si no, on són les persones nues en els llibres? El que sol expressar-se com a «políticament correcte», que sol molestar almenys tantes persones com es molestarien per qualsevol altra opció de la mateixa cosa, i que no deixa de ser una manifestació d'hipocresia, ha elimi-

nat el sexe i els cossos nus, el llenguatge malsonant, les persones fumadores i bevedores o el color groc de la pell de persones orientals, però ens ha deixat formes de violència més subtils. És lògic que hi hagi una reacció contra les formes més grolleres d'aquesta censura. És important adonar-se

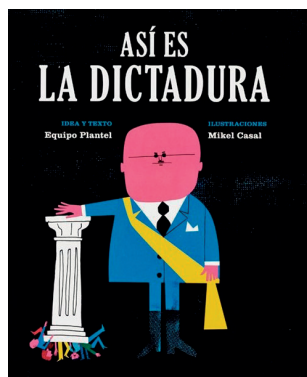
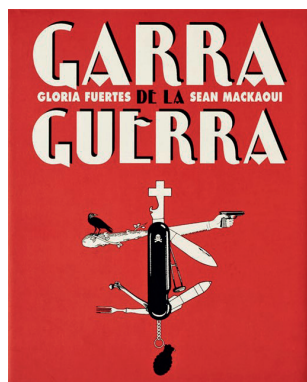
quan ens estem aplicant l'autocensura, i disposar d'arguments per poder defensar les nostres creacions de les pressions de tota mena que ens arriben des de l'exterior.

Fa uns dies, l'escriptor colombià Jairo Buitrago va escriure un tuit en què deia: «Necesitamos más libros para niños y niñas que sean visualmente atractivos, que a la vez fomenten el pensamiento creativo y crítico, la justicia social, el empoderamiento. Libros que combatan el miedo generacional. Libros antifascistas». Estaries d'acord amb una consigna així? Hi matisaries alguna cosa?

De sobte, «llibres antifeixistes» em resulta xocant. Els llibres no haurien de ser «anti». Els feixistes sí que ho són: anti-drets humans i anti-éssers humans, que és el pitjor. Els llibres, especialment els dedicats als nens, poden i han de ser de moltes formes diferents i parlar de les coses més variades, però m'agraden especialment aquells que transmeten alegria, encara que es refereixin a assumptes molt seriosos. La poesia i l'humor poden amb tot. No hi ha eina política millor.

I quant a l'humor, cal afegir-hi que, preguntat sobre el pla de celebracions dels vint-i-cinc anys de l'editorial, Vicente es va limitar a respondre que tractaran de celebrar una trobada al Kiosko de Media Vaca, a València, cap a finals d'any,

amb gent amiga. I va afegir: «Serà al voltant d'una o d'unes quantes paelles, perquè aquí no se'ns ocorre fer-ho al voltant d'una altra cosa.» •

Article traduït del castellà per A. Bea.